



Praha – historické centrum města



Důvod zapsání: Praha byla na Seznam kulturního dědictví UNESCO zapsána jako jedno z nejhezčích evropských měst, co se týče polohy, a samozřejmě také díky jedinečnosti jednotlivých budov, které se v ní nachází. Historické centrum města unikátním způsobem dokumentuje růst města od středověku po dnešek. Oceněná byla také role Prahy při rozvoji křesťanství ve středověku a počínaje 14. stoletím také při rozvoji uměleckých a architektonických tradic, které sloužily jako model pro další města střední a východní Evropy.

Rok zapsání: 1992

Poloha: N 50° 5'22.992"
E 14° 25'9.984"

Web: www.praha.eu,
www.praha.cz

Chrám sv. Víta s Pražským hradem

Praha je atraktivní tím, že se může pochlubit jednou z nejrozsáhlejších městských památkových rezervací na světě. Jedná se o oblast zahrnující Staré Město, Malou Stranu a Hradčany. Projít ji pěšky z jednoho konce na druhý znamená vydat se na jednohodinovou procházku. Prahu ale dělá atraktivní ještě něco jiného. Je to její *genius loci*, tedy duch místa, něco, co se nedá vyjádřit na stupnici od 0 do 10, něco, co se nedá vyjádřit slovy. Dá se to pouze pocítit, je to něco jako by prostor, architektura a obyvatelé byli přetaveni do poezie představitosti.

Město rozprostírající se na kopci je hezčí než město na rovině, město, jehož středem protéká řeka, je atraktivnější než město bez řeky nebo s řekou tekoucí mimo historické centrum. Město s památkami prezentujícími jeho vývoj od doby románské až po dnešek je hezčí než město, ve kterém z nějakého důvodu určitý architektonický styl schází. Zatímco středověký Londýn byl v 17. století zničen požárem a Paříž si své středověké centrum zničila v 19. století sama, a to aby získala místo pro široké bulváry, Praha si své historické městské jádro zachovala. A navíc v neuvěřitelném rozsahu ve srovnání s jinými městy. Procházka přes celou památkovou rezervaci – od Prašné brány Celetnou ulicí na Staroměstské náměstí a dále Karlovou ulicí přes Karlův most na Malou Stranu, „výstup“ Nerudovou ulicí na Hradčany a odtud dále k Loretě a na Pohořelec, kde pražská městská rezervace končí – vám bude při svižné chůzi trvat minimálně jednu hodinu, samozřejmě bez kochání se a návštěv budov ležících na trase.

S Prahou se začnete seznamovat U Prašné brány a Obecního domu, tedy na místě, kde Staré Město končilo a kde se ve středověku nacházely městské hradby. Ty vedly od Prašné brány nynější ulicí Na Příkopě směrem k Václavskému náměstí a odtud dále Národní třídou k dnešnímu Národnímu divadlu a Vltavě. Ve druhé polovině 14. století na místě za hradbami založil Karel IV. Nové Město.

Staré Město

Doba založení Starého Města není známá, je víceméně pravděpodobné, že sídliště tady existovalo již v 9. století.

První popis města pochází od židovského kupce Ibráhíma Ibn Jákúba ze španělského města Córdoba, který Prahu navštívil někdy v roce 965 nebo 966. Psal o městě Frága, které je vystavěno z kamene a vápna. V první polovině 13. století bylo Staré Město obehnané hradbami a ve 14. století mu Jan Lucemburský udělil právo postavit si vlastní radnici.

Prašná brána a Obecní dům

Prašná brána, původně gotická brána, která tvořila součást městských hradeb, se začala stavět v roce 1475. Jméno brány připomíná, že v 17. století sloužila jako sklad střelného prachu. Její dnešní neogotická podoba pochází z druhé poloviny 19. století.

Hned vedle ní stojí Obecní dům, komplex restaurací, koncertní sítě a kavárny, která patří k našim předním secesním kavárnám. Obecní dům



Při procházce nezapomeňte zvednout hlavu, abyste mohli obdivovat nádherné budovy



Detail Obecního domu

byl postaven v letech 1905–1911 na místě, kde se ve středověku nacházela královská rezidence. Rezidence, ze které se do dnešní doby nezachovalo nic, sloužila pouze dvěma českým králům, a to Václavovi IV. a Jiřímu z Poděbrad. Vnitřní i vnější výzdoba Obecního domu pochází od předních umělců z přelomu 19. a 20. století. Hlavním tématem uměleckých děl je oslava českého národa. Jedním z nejznámějších umělců, který přispěl k výzdobě Obecního domu, byl Alfons Mucha. V prvním patře komplexu se nachází jedna z předních koncertních sálů u nás, pojmenovaná na počest skladatele Bedřicha Smetany. Kromě Smetanovy síně zde najdete i výstavní sály.

Celetná ulice

Celetnou ulicí se od Prašné brány dostanete za několik minut na Staroměstské náměstí. Ulice je lemována starými několikapatrovými paláci, některé z domů jsou staré několik set let a mají hezké sklepy, některé



Prašná brána a Obecní dům

z nich dnes slouží jako restaurace. Nejslavnější dům na této staré ulici je paradoxně relativně mladý. Zatímco v Evropě se kubismus projevoval zejména ve výtvarném umění, u nás zasáhl také oblast architektury a vnitřního designu. A právě **dům U Černé Matky Boží**, který stojí na rohu Celetné ulice a Ovocného trhu, je nejlepším příkladem uplatnění kubistických principů v architektuře a vnitřním designu. Byl postaven v roce 1911–1912 podle návrhu Josefa Gočára. Ten navrhl také nábytek a vnitřní zařízení **kavárny Grand Cafe Orient**. Kubismus ale vyšel z módy, nahradil ho jiný „ismus“ a kavárna byla ve 20. letech 20. století zavřena. Dnešní stejnojmenná kavárna, otevřená v roce 2005, je replikou kubistické kavárny a může se pochlubit přívlastkem jediná kubistická restaurace na světě.

Detail domu U Černé Matky Boží

Staroměstské náměstí

V minulosti, kdy se Praha skládala ještě ze čtyř samostatných měst, bylo dnešní Staroměstské náměstí hlavním „rynkem“ Starého Města. Centrální stavbou náměstí byla radnice postavená na základě uděleného privilegia krále





Staroměstské náměstí

Jana Lucemburského v první polovině 14. století. Radnice, a zejména orloj, tvoří dnes hlavní turistický magnet centra Prahy. Uprostřed náměstí, lemovaného starými měšťanskými domy a šlechtickými paláci, Týnským chrámem a kostelem svatého Mikuláše, stojí **památník Jana Husa**, který zde byl vztyčen v roce 1915 na památku pětistého výročí smrti kazatele.

Úroveň dnešního Starého Města je o několik metrů vyšší, než tomu bylo ve středověku. Změnu výšky způsobil přirozený nános půdy v průběhu asi tisíce let. Rozdíl mezi dnešní úrovní města a řekněme gotickou Prahou se dá hezky pozorovat ve sklepeních domů Starého Města, které byly v minulosti přízemím. Hezké gotické klenby z období, kdy se tady stavěla radnice, se dají například vidět ve sklepě restaurace U Konvice hned naproti radnici na začátku Melantrichovy ulice. Také Staronová synagoga v někdejší židovské čtvrti, do které dnes musíte sestoupit po schodech, je toho hezkým

příkladem změny výšky úrovně země. Staroměstské náměstí se nachází na místě, kde se ve středověku křižovaly obchodní cesty. Dominantou náměstí je budova **Staroměstské radnice s orlojem** z 15. století, před kterým se každou celou hodinu vytváří shluk turistů čekajících na show s 12 apoštoly, smrtkou, Turkem, kokrhajícím kohoutem a odbíjejícími hodinami. Radniční komplex se skládá z několika budov, z nichž nejstarší je gotická budova z doby, kdy byla radnice zřízena, tedy z roku 1338. V následujících staletích byly k původní gotické budově připojeny další okolní budovy, až tady vznikl obrovský komplex, který byl částečně zničen požárem v posledních dnech druhé světové války.

Všimněte si hezké, sgrafity zdobené renesanční budovy nazývané **U Minuty**, stojící na rohu nalevo od hlavního vchodu. Jedná se o dům, v němž strávil své dětství spisovatel Franz Kafka, který se nedaleko odtud narodil. **Týnský chrám** je další

Palác Kinských

dominantou náměstí. Chrám, jehož dvě vysoké věže tvoří jeden ze symbolů Starého Města, tady stojí od poloviny 14. století. Jedná se o gotický kostel se zachovaným gotickým interiérem, do kterého většina návštěvníků zavítá kvůli náhrobku dánského astronoma Tycha de Brahe, který v Praze působil na dvoře císaře Rudolfa II. Náhrobek astronoma, který u nás zemřel v roce 1601, se nachází napravo od hlavního oltáře.

Po levé straně Týnského chrámu se nachází jeden z nejhezčích gotických domů Prahy. Jedná se o **dům U Kamenného zvonu** s hezkým gotickým průčelím, který pochází z první poloviny 14. století, tedy z doby, kdy se tady stavěla radnice.

Hned vedle něj stojí rokokový **palác Kinských**, městský palác postavený v polovině 18. století podle návrhu známého barokního architekta Kiliána Ignáce Dientzenhofera. V přízemí tohoto paláce měl svůj obchod otec Franze



Pražský orloj





Staronová synagoga

Kafky, v prvním patře se nacházelo německé gymnázium, které autor *Procesu* navštěvoval. Obdivovatelé Franze Kafky by si měli prohlédnout také rodný dům spisovatele, který stojí nedaleko barokního kostela sv. Mikuláše na rohu Maislovy ulice.

Josefov

Někdejší židovská čtvrť, nazývaná dnes Josefov, se nacházela v oblasti mezi Staroměstským náměstím a Vltavou. Z hygienických důvodů byla většina domů někdejší židovské čtvrti koncem 19. století stržena a na jejich místě byly postaveny secesní budovy, které jsou dnes chloubou Pařížské ulice a jejího okolí. Pařížskou ulicí s luxusními obchody se dostanete k několika málo památkám, které se v někdejší židovské čtvrti zachovaly.

Tou nejvýznamnější je **Staronová synagoga**, která byla postavena někdy kolem roku 1270 v gotickém stylu. Jedná se o nejstarší

evropskou synagogu, ve které se stále konají bohoslužby. Relativně malá obdélníková budova, v jejímž vnitřku se nachází dvě lodi, je „poutním“ místem všech návštěvníků Starého Města, podobně jako starý židovský hřbitov, který se nachází nedaleko ní. Naproti vchodu do Staronové synagogy stojí někdejší radnice a tzv. **Vysoká synagoga**, nazvaná podle jejího umístění v prvním patře budovy. Ulicí U Starého hřbitova se po několika desítkách metrů dostanete ke vchodu na **Starý židovský hřbitov**, který je nejznámější ze všech židovských hřbitovů, které se u nás zachovaly. Hřbitov byl založen kolem roku 1440 a sloužil svému účelu do roku 1787, kdy byl uzavřen. Ve středověku byla někdejší židovská čtvrť ohrazena hradbami a nemohla se rozšiřovat, což platilo také pro hřbitov. Z toho důvodu se musel „rozšiřovat“ směrem do výšky, a to sypaním nových a nových vrstev. Dnes se na hřbitově nachází 12 000 náhrobních kamenů z různých časových období, které jsou vyzdobeny rozmanitými symboly. Další



Barokní kostel sv. Salvatora

hojně navštěvovaná synagoga se nachází v Maislově ulici, kterou se můžete vrátit zpět na Staroměstské náměstí.

Karlova ulice

Úzkou Karlovou ulicí proudí ze Staroměstského náměstí ke Karlovu mostu davy turistů. Projde po ní zřejmě každý ze 7 milionů turistů, kteří Prahu ročně navštíví. Nesmí vás proto překvapit, že obě strany této tepny Starého Města lemují směnárny, restaurace, kavárny a hlavně obchody se suvenýry a kýčem, specializující se na odchytávání cizích návštěvníků Prahy a snažící se je přesvědčit, že matrijošky, ruské důstojnické čepice a Swarovského skleněné cetky jsou typickým českým suvenýrem. Předtím, než se ponoříte do labyrintu klikatící se Karlovy ulice, je důležité uvědomit si, že pokud chcete ocenit architekturu minulých staletí, musíte se dívat od prvního patra

nahoru. Přízemí okupuje ruský turistický kýč, Swarovského skleněné zbytečnosti z Rakouska a jídelní lístky s fotografiemi české kulinářské svaté trojice tvořené „knedlo-vepřo-zelím“, svíčkovou a gulášem. Když k tomu přidáme fotografie dalších českých specialit, které ve špatném anglickém překladu zní „roasted knee“ a „moravian sparrow“, mohou si cizinci myslet, že jsou v zemi kanibalů a pojídačů ptáků, a dumají nad tím, jaký může být rozdíl mezi moravským a českým vrabcem.

Ze stavebních památek, kolem kterých v této části Prahy projdete, stojí za zmínku **Clam-Gallasův palác** z počátku 18. století, který se nachází asi 100 metrů za Staroměstským náměstím. Těsně před vyústěním Karlovy ulice do Karlova mostu se po pravé straně nachází **Klementinum**. Tento obrovský barokní komplex několika budov a kostelů byl postaven jezuiti, kteří odtud v 17. a 18. století vedli protireformační tažení.



Barokní knihovni sál

V Klementinu je pro veřejnost zpřístupněna **astronomická věž** a barokní **Knihovni sál**. Zajímavostí astronomické věže je kvadrant z 18. století, kterým se v Praze určuje poledne. Součástí Klementina je barokní **kostel sv. Salvatora** stojící na Křižovnickém náměstí, na kterém uvidíme také sochu Karla IV. a další barokní kostel.

Pozornost návštěvníků vstupujících na Karlův most ale spíše upoutá **Staroměstská mostecká věž**, postavená podle návrhu Petra Parlěře. S jeho dílem se setkáte ještě na Pražském hradě a za změním jeho syna Jana si budete muset zajet do Kutné Hory a navštívit **chrám sv. Barbory**. Průčelí Staroměstské mostecké věže je bohatě vyzdobeno plastikami a samotná věž je jedinečným dokladem středověkého

pevnostního umění. Nad obloukem spatříte znaky zemí, které v době Karla IV. byly součástí Českého království. Nad nimi se nachází socha Karla IV. (nalevo) a jeho syna Václava IV. (napravo) spolu se sochou sv. Víta, který je uprostřed. V horní části pak najdete sochy sv. Vojtěcha a sv. Zikmunda.

Karlův most

Karlův most, spojující Staré Město a Malou Stranu, nechal postavit v roce 1357 Karel IV. Most, který je 516 metrů dlouhý, byl vybudován přibližně na stejném místě, kde stál původně Juditin most. Z Juditina mostu, který byl postaven asi o 200 let dříve, zbyla pouze malá část, která je dnes součástí Malostranských mosteckých věží. Karlův most byl postaven na 16 pilířích, a to podle návrhu Petra Parlěře. Podobně jako v minulosti i dnes je důležitou spojnici přes Vltavu mezi Starým Městem a Malou Stranou, kterou využívají zejména návštěvníci hlavního města. Dostat se přes něj v hlavní turistické sezóně dá člověku zabrat. Most je vyzdoben barokními sochami z 18. století, které byly vytvořeny deseti významnými barokními umělci, k nimž patřili např. Ferdinand Maxmilián Brokoff a Matyáš Bernard Braun. Nejstarší socha se nachází přibližně uprostřed mostu. Jedná se o **sochu sv. Jana Nepomuckého**, kterou v roce 1683 vytvořil Jan Brokoff, otec Ferdinanda Maxmiliána. Jako jediná byla vytvořena z bronzu, ostatní sochy jsou z kamene. Reliéfy, které zdobí její čelní část, zobrazují scény ze života Jana Nepomuckého, který byl v roce 1393 na příkaz krále Václava IV. svržen z mostu do Vltavy. Tato socha sloužila v minulosti jako vzor pro tisíce podobných soch zdobících naše mosty.

Na konci mostu stojí **Malostranské mostecké věže**, které v minulosti chránily

vstup na most. Větší věž byla postavena ve druhé polovině 15. století, menší dostala svou dnešní podobu koncem 16. století. Obě věže jsou spojeny bránou z období kolem roku 1410. Věže byly původně součástí románských hradeb Juditina mostu, který byl zničen povodní.

Malostranské náměstí

Když král Přemysl Otakar II. založil v roce 1257 Menší Město Pražské, jak se Malá Strana v minulosti nazývala, nebylo toto město o mnoho větší než dnešní Malostranské náměstí s jeho bezprostředním okolím. Svou dnešní podobu získalo po velkém požáru, který

v roce 1541 zničil téměř zcela původní zástavbu. Všechny paláce lemující dnešní náměstí byly postaveny až po polovině 16. století. Náměstí je přibližně uprostřed rozděleno zástavbou, kterou tvoří barokní kostel sv. Mikuláše a další barokní stavba postavená jezuity.

Malostranská beseda

Někdejší malostranská radnice, součást komplexu domů lemujících jednu stranu náměstí, je dnes známější spíše jako Malostranská beseda. Jméno odkazuje na osvětový spolek zvaný Malostranská beseda měšťanská. Ten zde byl založen v roce 1868 a k jeho zakladatelům patřil

Staroměstská mostecká věž a Karlův most



také malostranský rodák spisovatel Jan Neruda. Spolek pořádal přednášky, podporoval výstavbu Národního divadla, pořádal koncerty, sloužil jako kulturní centrum. A měl také vlastní čítárnu, o které se v knize *Malostranská beseda* dočtete, že v ní „...bylo 47 novin a časopisů: 20 českých, 1 slovenský, 1 polský, 3 ruské, 2 francouzské, 20 německých, 13 zábavných a 4 odborné; politických bylo 30“. * I když doba národního obrození je dávno za námi, dnešní hudební a divadelní klub Malostranská beseda pořádáním výstav, koncertů a divadelních představení pokračuje v kulturní práci, která tady započala před asi 150 lety.

Původní budova radnice byla postavena počátkem 17. století v renesančním stylu a svému účelu sloužila do roku 1784, kdy

* Josef Peterka, *Malostranská beseda v Praze 1868–1928*, Malostranská beseda, Praha 1928

se do té doby čtyři samostatná pražská města (Staré Město, Malá Strana, Hradčany a Nové Město) sloučila.

Hned vedle na začátku Letenské ulice stojí **kostel sv. Tomáše**, který byl v minulosti součástí stejnojmenného kláštera. Původní kostel byl postavený ve 13.–14. století, počátkem 18. století byl podle návrhu Kiliána Ignáce Dientzenhofera přestavěn v barokním stylu. Zvenku nijak nápadný kostel vyniká jedinečným interiérem, k jehož ztvárnění přispěli významní barokní mistři. Strop kostela je prací Václava Vavřince Reinerera, boční oltáře jsou vyzdobeny malbami od Karla Škréty a hlavní oltář zdobí kopie dvou maleb Petra Pavla Rubense. V roce 1358 byl u kláštera založen klášterní pivovar, který ve středověku vařil nejenom pro potřeby mnichů, ale také obyvatel Malé Strany. Od 19. století až donedávna se



Strop v kostele sv. Tomáše zdobí nádherné fresky



Valdštejnský palác

tady nacházela známá hospoda U Tomáše, která je dnes integrována do hotelu Augustine. Když budete Letenskou ulicí pokračovat dále, dostanete se k **Valdštejnské zahradě**, která se nachází za vysokou zdí lemující ulici. Jedná se o zahradu průchozí, kterou se přes nádvoří Valdštejnského paláce dostanete na Valdštejnskou ulici a zpět na Malostranské náměstí. Dominantní stavbou zahrady, která je vyzdobena četnými kopiemi plastik Adriana de Vriese z roku 1626, je tzv. **sala terrena** ze 17. století. V létě v této napůl otevřené budově vystupují hudebníci, pořádají se tu také baletní představení a rytířské souboje. **Valdštejnský palác**, jehož zadní část hraničí se zahradou, patří k nejrozsáhlejším palácům na Malé Straně. Tuto barokní stavbu nechal postavit v letech 1624–1630 Albrecht z Valdštejna, který kvůli svému novému paláci nechal zbořit přes 20 domů, tři zahrady a jednu cihelnu. Palác, ve kterém dnes sídlí Senát Parlamentu ČR, není přístupný veřejnosti. Některé z jeho místností můžete ale

zhlédnout ve filmu *Amadeus* od Miloše Formana, který se tady točil. Hlavní sál tohoto paláce s vysokým stropem a patrovými okny představoval ve filmu papežské sídlo ve Vatikánu, ve kterém čtyřletý Mozart hrál na klavír se zavřenýma očima.

Na druhé straně Malostranského náměstí se nachází vchod do kostela sv. Mikuláše, nejhezčího barokního kostela Prahy.

Kostel sv. Mikuláše

Kostel sv. Mikuláše, monumentální barokní svatostánek, byl postaven v první polovině 18. století podle vzoru hlavního jezuitského kostela v Římě Il Gesu. Byl navržen a vybudován představiteli jedné rodiny. Začal ho stavět otec Kryštof Dientzenhofer, po jeho smrti v roce 1722 ve stavbě pokračoval syn Kilián Ignác Dientzenhofer, který postavil presbytář neboli kněžiště. Po jeho smrti v roce 1751 převzal štafetu jeho zeť Anselmo Lurago, který



Kostel sv. Mikuláše



Bohatě zdobená kupole sv. Mikuláše



Interiér kostela sv. Mikuláše

stavbu ukončil věží. Zatímco zevnějšek kostela je zblízka srovnatelný s jinými barokními kostely, zdálky působí mnohem monumentálnější dojmem a dominuje Malé Straně. To nejlepší je ale uvnitř. Vnitřek „Mikuláše“ patří k nejhezčím barokním kostelním interiérum v Praze a návštěvníka oslní zejména svou opulentností a barokní nabubřelostí. Pohled návštěvníka přitáhne zejména obrovská freska na stropě, dílo Jana Lukáše Krackera, pokrývající plochu 1 500 m². Zobrazuje život a dílo svatého Mikuláše, patrona kostela. Jedná se o největší barokní fresku v Praze. K dalším pokladům patří několik obrazů od Karla Škréty, jednoho z našich nejvýznamnějších barokních malířů, barokní sochy Ignáce Františka Platzer a freska v kopuli od Františka Xavera Palka.

Nerudova ulice

Z Malostranského náměstí vede nahoru na Hrad Nerudova ulice. Ta tvoří spolu s Karlovou ulicí turistickou magistrálu, po které denně projdou tisíce turistů z celého světa. Lemují ji staré šlechtické paláce a měšťanské domy, ve kterých jsou dnes v přízemí

obchody se suvenýry, sklem a kýčem, podobně jako v Karlově ulici. Aby byl turistický mix dokonalý, najdete tady ještě turistické hospody s přemrštěnými cenami. K nejhezčím palácům v Nerudově ulici patří **Morzinský palác**, dnes sídlo rumunského velvyslanectví, a naproti němu stojící **Kolovratský palác**, sídlo italského velvyslanectví. Oba paláce se pojí se jménem architekta Jana Blažeje Santiniho-Aichela. Jeho dílem má být jednotná fasáda Morzinského paláce z roku 1714, za kterou se původně schovávaly tři renesanční paláce. Obrovské sochy mouřeninů, které podepírají balkon, a sochařská výzdoba fasády jsou dílem F. M. Brokoffa. Barokní Kolovratský palác dokončil Santini v roce 1721. Na stavbu to neměl daleko, protože od roku 1705 bydlel v tzv. Valkounském domě v Nerudově ulici 211. Zadní část Kolovratského paláce tvoří někdejší Palác pánů z Hradce, jedné z větví Vítkovců, kteří vládli v Jindřichově Hradci a v Telči. Palác je známý také pod jménem Slavatovský palác.

Úplně nahoře po levé straně natrefíme na **dům U Dvou slunců**, který byl postaven v 17. století. V letech 1845–1891 tady v někdejší Ostruhové ulici bydlel novinář a spisovatel Jan Neruda.

Hradčany

Hradčany byly založeny jako třetí pražské město někdy kolem roku 1320. Zatímco Staré Město a Malá Strana měly status královského města od počátku, Hradčany byly původně poddanským městem. Byly založeny podél silnice vedoucí z Pohořelce ke královské rezidenci. Ve středověku nebylo město o mnoho větší, než je dnešní Hradčanské náměstí. Jak je vidět



Sochy mouřeninů podepírají balkon Morzinského paláce



Dům U Dvou slunců

z paláců, které se na náměstí zachovaly, v blízkosti krále se usídlili zejména čelní představitelé šlechty. O něco dále v dnešní Loretánské ulici si své domy stavěli



Kouzelné pražské panorama

měšťané a nejdále od náměstí na Novém Světě bydlela chudina. Královským městem se Hradčany staly až v roce 1598 v době vlády Rudolfa II. a zůstaly jím do roku 1784.

Hlavní atrakcí Hradčanského náměstí nejsou paláce, které se tady nachází, ale opravdu jedinečný výhled na Prahu. Pohled lidí jako první přitáhne kupole a věž kostela sv. Mikuláše, tedy kostela, který dole vypadá docela obyčejně, seshora je ale úchvatný.

Pražský hrad

Na Hradčanském náměstí naleznete někdejší rezidenci českých králů a dnešní

sídlo prezidenta republiky – Pražský hrad. Na první nádvoří hradu se vchází přes železnou bránu zdobenou sochami gigantů. Jedná se o nejmladší nádvoří, které bylo postaveno v 18. století za vlády Marie Terezie. **Matyášovou bránou** z roku 1614, postavenou císařem Matyášem, se dostanete na druhé nádvoří, kde váš pohled spočine nejdříve na **kapli sv. Kříže** z poloviny 18. století. Centrální část druhého nádvoří zdobí barokní kašna z roku 1686. V levém křídle nádvoří se nachází **Španělský sál** ze 16. století, který slouží k oficiálním přijetím a při různých slavnostních příležitostech. Na druhém

Pražský hrad



nádvoří najdete také vchod do **Obrazárny Pražského hradu**, jejíž začátky sahají do doby vlády císaře Rudolfa II.

K pokladům galerie, která se nachází na místě někdejších královských koníren, patří obrazy Tiziana, van Aachena, Lucase Cranacha a Rubense. Bránou se z druhého nádvoří dostanete na třetí nádvoří, kde vás hned na začátku čeká konfrontace s ohromující čelní fasádou **Chrám sv. Víta** a množstvím turistů fotografujících obrovské růžicové okno.



Chrám sv. Víta

Chrám sv. Víta

Chrám sv. Víta se začal stavět z příkazu Karla IV. v roce 1344, a to na místě, kde již v 10. století stála románská rotunda, kterou v 11. století nahradila třílodní bazilika. Prvním stavitelem katedrály byl francouzský stavitel Matyáš z Arrasu, po jeho smrti převzal dohled nad

stavbou Petr Parléř. Pod jeho vedením byla dokončena východní část katedrály s apsidou, triforiem, oltářem a kaplí sv. Václava. Pak se výstavba na dlouhá staletí zastavila a stavební práce byly zcela obnoveny až ve druhé polovině 19. století. V roce 1859 byl založen spolek za dokončení katedrály a to, že katedrála byla v roce 1929 konečně dokončena, je zejména jeho zásluha.

Interiér Chrám sv. Víta





Okno Nové arcibiskupské kaple z dílny Alfonse Muchy vyobrazuje příchod věrozvěstů Cyrila a Metoděje



Chrám se skládá ze dvou částí. Starší část od oltáře až po příční loď byla postavena v 14.–15. století. Mladší část – tj. od příčné loď až po hlavní vchod – byla postavena v letech 1873–1929 ve stylu novogotickém. K nejhezčím částem nové části chrámu patří moderní **růžicové okno** z roku 1921 zobrazující stvoření světa. Okno o ploše 99 m² se skládá z 27 000 barevných skleněných tabulek. Další zajímavou částí chrámu je **okno Nové arcibiskupské kaple** (třetí kaple nalevo), které je prací Alfonse Muchy. Výzdoba okna znázorňuje příchod slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje. Kapli, která je místem posledního odpočinku pražských arcibiskupů, zdobí dále oltářní obraz Bartoloměje Sprangera, dvorního malíře císaře Rudolfa II.

Nejhezčí kaplí katedrály je **kaple sv. Václava**, která se nachází na pravé straně kostela hned vedle bočního vchodu z třetího nádvoří. Kapli postavil v letech 1362–1367 Petr Parlér na místě, kde původně stála románská rotunda sv. Václava. V centrální části kaple se nachází hrobka světce, jejíž vrchní část pochází z roku 1912–1913, kdy byla kaple restaurována. Horní část stěn kaple zdobí malby se scénami ze života sv. Václava, které pochází ze 16. století. Jedná se o práci tzv. **Mistra Litoměřického oltáře**. Dolní části stěn jsou vyloženy 1 300 českými polodrahokamy. Obraz u vchodu líčící smrt sv. Václava ve Staré Boleslavi pochází z roku 1543. Malá dvířka v pravé části kaple vedou do **klenotnice**, kde jsou uloženy české korunovační klenoty.

Nedaleko kaple se nachází vchod do podzemní hrobky, kde spočívají pozůstatky Karla IV., jeho syna Václava IV., krále Jiřího z Poděbrad, císaře Rudolfa II. a dalších českých vládců. Pozůstatky

Pohled do kaple sv. Václava



Náhrobek sv. Jana Nepomuckého

krále Ferdinanda I., jeho manželky a syna Maxmiliána II. spočívají v **královském mauzoleu** před hlavním oltářem. Několik metrů od vchodu do mauzolea se nachází **náhrobek sv. Jana Nepomuckého**, který byl zhotovený podle návrhu známého vídeňského architekta J. E. Fischera z Erlachu. Hned vedle, v **Saské kapli**, jsou na levé straně uloženy pozůstatky Přemysla Otakara II., napravo leží Přemysl Otakar I. Hlavní oltář katedrály je z roku 1868–1873, lavice jsou staršího data a pochází ze 17.–18. století. Další zajímavou částí chrámu je **triforium s 21 bustami**, na kterých jsou zobrazeni členové rodiny Karla IV. a stavitelé katedrály Matyáš z Arrasu a Petr Parléř.

Třetí nádvoří, které se nachází směrem doprava od katedrály, získalo svou dnešní podobu počátkem 20. století. Jeho architektonická podoba vznikla podle plánů slovinského architekta Josipa Plečnika. Granitový monolit z roku 1928, vysoký 16 metrů a stojící na začátku

nádvoří, je památník obětem první světové války.

Hned vedle něj stojící socha sv. Jiří pochází z období gotiky. Předtím než se z třetího nádvoří podíváte do Starého královského paláce, všimněte si **Zlaté brány**, která je dílem Petra Parléře. Dnes boční vchod do katedrály, který byl v minulosti hlavním vchodem, zdobí **mozaika Posledního soudu** zhotovená v roce 1370–1371.

Starý královský palác

První královský palác byl na tomto místě postaven již koncem 9. století. Ve 12. století byl původní dřevěný palác nahrazen palácem z kamene. Ve 14. století zde Karel IV. nechal postavit gotický palác. Až do 16. století byla tato část hradu sídlem českých králů, v následujícím období zde sídlily různé královské instituce a úřady. Konala se tady také shromáždění zemských stavů. Centrální částí obrovského třípatrového komplexu



Vladislavský sál

je **Vladislavský sál**. Sál, který je 62 metrů dlouhý, 16 metrů široký a 13 metrů vysoký, nechal postavit král Vladislav Jagellonský koncem 15. století. Zrak všech návštěvníků přitahuje zejména gotická žebrová klenba, kterou stavitel Benedikt Ried dokázal, že je skutečným mistrem svého oboru. Dovedně se mu zde povedlo spojit starý gotický styl s novým renesančním. Sál sloužil jako místo pro pořádání rytířských turnajů, pořádaly se zde shromáždění, trhy s luxusním zbožím, korunovační slavnosti a hostiny.

Vpravo hned na začátku sálu se nachází vchod do někdejší České kanceláře, která byla místem druhé pražské defenestrace. Dne 23. května 1618 tady zástupci českých stavů shodili z okna místodržitele Viléma Slavatu a Jaroslava Bořitu z Martinic spolu s písařem Fabriciem. Tato událost, kterou uvedení muži šťastně přežili, měla za následek povstání českých stavů a následně třicetiletou válku. Po levé straně těsně před východem se nachází někdejší Sněmovna, která se zachovala v podobě, jakou měla v 17. století. Uprostřed stojí královský trůn a vedle něj biskupské křeslo, zdi jsou vyzdobeny portréty panovníků.

Na konci Vladislavského sálu můžete nahlédnout do **kostela Věch svatých**, který postavil Petr Parléř v druhé polovině 14. století. Původně stál samostatně a byl vyzdoben podle vzoru pařížského kostela Sainte Chapelle. Po požáru v polovině 16. století byl obnoven a portálem spojen s Vladislavským sálem. Z Vladislavského sálu se vychází ven po **Jezdeckých schodech**, kterými někdy vjížděli do sálu rytíři na koních.

Bazilika sv. Jiří

První románskou baziliku zde nechal postavit kníže Vratislav I. počátkem 10. století. Jednalo se o jeden z nejstarších kostelů na území Prahy a nejstarší románskou stavbu na Hradě. V polovině 14. století byla k bazilice přibudována gotická kaple, která se nachází napravo od apsidy a ve které je umístěna **hrobka sv. Ludmily**. Hned vedle baziliky stojí **někdejší klášter sv. Jiří**, který byl založen v roce 973.

Jiřskou ulicí, která vede k východu z hradního areálu, lemuje dlouhý palác. Jedná se o **Rožmberský palác** postavený

v letech 1545–1574. Začal ho stavět otec Viléma z Rožmberku a dokončil ho předposlední pán domu rožmberského Vilém z Rožmberku, se kterým jste se setkali v kapitole Český Krumlov (str. 16). Jeho monumentálnost a poloha hned vedle královského paláce napovídají, že Rožmberkové hráli v 16. století u císařského a královského dvora velice významnou funkci. V roce 1600 se palác stal majetkem císaře Rudolfa II. Nezachoval se bohužel ve své původní renesanční podobě, protože v polovině 18. století byl přestavěn. Po přestavbě sloužil jako místo, kde se vychovávaly mladé šlechtické dcerky a byl znám pod názvem Ústav šlechtičen.

Na Rožmberský palác navazuje další palác, který byl a pořád je majetkem rodiny Lobkowiczů. Jedná se o jediný objekt na Pražském hradě, který je v soukromém vlastnictví. Renesanční **Lobkowiczský palác** byl postavený v letech 1651–1668, tedy přibližně ve stejné době, kdy se začal

stavět Rožmberský palác, a také byl v době baroka přestavěn.

Zlatá ulička

Podle legendy bydleli v této úzké uličce s nízkými domy alchymisté, kteří pracovali na dvoře císaře Rudolfa II. Ve skutečnosti domy obývali zlatníci, krejčí, obuvníci a další řemeslníci pracující pro císařský dvůr. Mnohem později (ve 20. století) bydlel v **domě číslo 12** známý pražský spisovatel Franz Kafka. Na konci Zlaté uličky stojí Daliborka, věž, která byla postavena koncem 15. století, a to jako součást hradeb kolem královského hradu. A teď zpět na Hradčanské náměstí.

Hradčanské náměstí

Uprostřed Hradčanského náměstí se nachází park s morovým sloupem se sochou Panny Marie z roku 1726, který je dílem



Interiér baziliky sv. Jiří



Zlatá ulička

našeho významného barokního mistra F. M. Brokoffa. Náměstí lemují paláce, které patřily významným šlechtickým rodinám. Jeden z nejmonumentálnějších paláců na náměstí je bohatě zdobený sgrafity. Jedná se o renesanční **Schwarzenberský palác**, postavený v letech 1546–1563. Další

monumentální palác s hezkou fasádou stojí hned naproti. Jedná se o **arcibiskupský palác** ze druhé poloviny 16. století, který byl asi o sto let později přestavěn v barokním stylu. Jeho fasáda ve stylu rokoka pochází z let 1763–1764. Palác je sídlem pražského arcibiskupa a není přístupný veřejnosti.



Loreta



Svatá chýše – Santa Casa

Úzkou uličkou vedle arcibiskupského paláce se dostanete k **Šternberskému paláci**, postavenému v letech 1698–1720. Palác dnes patří Národní galerii a nachází se v něm sbírky evropského malířství od středověku do 18. století. Na rohu Loretánské ulice a náměstí stojí **Toskánský palác**, který od roku 1718 patřil vévodům Toskánským. Palác dnes obývá ministerstvo zahraničních věcí a není přístupný veřejnosti.

Loreta

Loreta, postavená v letech 1626–1720, patřila v minulosti k nejznámějším poutním místům u nás. Poutní areál nechala vystavět hraběnka Benigna z Lobkovic. V první fázi výstavby byla postavena **Svatá chýše** (Santa Casa), kopie domnělé chýše Panny Marie, kde se měl narodit Ježíš Kristus. Svatá chýše s bohatou štukovou výzdobou na fasádě stojí dnes uprostřed loretánského komplexu. Její interiér je vyzdoben malbami ze života Panny Marie. Santa Casa je obklopena jednopatrovými křídly komplexu a součástí loretánského komplexu je také barokní **kostel Narození Páně**.



Detail výzdoby Svaté chýše

Největší atrakcí Lorety není ale Svatá chýše, ale **klenotnice** nacházející se v prvním patře. V klenotnici jsou vystaveny sakrální předměty jako monstrance, kříže a podobně, z nichž jsou mnohé vyzdobeny drahokamy. Nejcennějším objektem je stříbrná diamantová monstrance z roku 1699, která je 90 cm vysoká a 70 cm široká. Monstrance zhotovená podle návrhu rakouského architekta J. B. Fischera z Erlachu je vyzdobená 6 200 diamanty.

Z terasy u Lorety spatříte napravo malý **kostel zasvěcený Panně Marii**, který byl vystavěn počátkem 17. století



Strahovský klášter

pro klášter kapucínů. Za ním se nachází Nový Svět, někdejší chudinská čtvrť a dnes jedna z turistických atrakcí Hradčan. Čtvrť s malými domky a úzkými, kameny dlážděnými ulicemi jako by sem byla přemístěna z anonymního českého maloměsta. Stylově se vůbec nehodí do sousedství monumentálních paláců a kostelů stojících v blízkosti. V domcích, z nichž mnohé mají renesanční nebo barokní základy, sídlila v minulosti chudina.

Černínský palác

Část náměstí naproti Loretě lemuje mohutný Černínský palác. Palác dlouhý asi 150 metrů byl postaven v letech 1669–1720 pro císařského vyslance v Benátkách hraběte Jana Humprechta Černína z Chudenic, který se k ohromnému majetku dostal jako hlavní dodavatel armády Albrechta z Valdštejna. Tento palác měl sloužit jako symbol bohatství a moci rodiny Černínů, ale náklady spojené s jeho

výstavbou a udržováním překročily časem jejich možnosti. Palác byl proto v polovině 19. století prodán rakouskému císařství. Od poloviny 19. století pak sloužil jako kasárna. Po založení Československa v roce 1918 bylo v paláci umístěno ministerstvo zahraničních věcí nově vzniklé republiky. Také dnes slouží palác jako sídlo Ministerstva zahraničí věcí České republiky.

Pohořelec

Pohořelec byl v minulosti jedním z předměstí Hradčan a za své jméno vděčí četným požárům, které zde v minulosti pravidelně řádily. Uprostřed náměstí lemovaného starými měšťanskými domy stojí barokní socha sv. Jana Nepomuckého. Schody v bráně jednoho z domů na pravé straně náměstí se dostanete ke Strahovskému klášteru.

Strahovský klášter

Strahovský klášter byl založen v roce 1140 přemyslovským knížetem

Vladislavem II. Románská stavba premonstrátského kláštera však v roce 1258 vyhořela. Po jeho obnovení byl klášter v době vlády Karla IV. obklopen městskými hradbami a připojen k Hradčanům. V první polovině 17. století byl celý klášterní areál přestavěn a rozšířen. V roce 1948 byl komunisty klášter církvi odebrán a navrácen jí byl zpět až po roce 1989. Areál se skládá z klášterní budovy, opatství, dvou kostelů a knihovny, která je hlavní návštěvnickou atrakcí klášterního komplexu. Hned za hlavní bránou, nacházející se v horní části Pohořelce, která byla postavena v polovině 18. století, stojí **kostel sv. Rocha**. Počátkem 17. století ho nechal postavit císař Rudolf II.



Teologický sál



Knihovna ve Strahovském klášteře

jako poděkování za odvrácení morového nebezpečí. Dnes se v kostele, postaveném ve smíšeném goticko-renesančním stylu, nachází galerie Miro. Klášterní **kostel Panny Marie** na nádvoří kláštera byl postaven jako románská bazilika ve 12. století a v průběhu staletí byl několikrát přestavován.

Jeho dnešní podoba sahá do poloviny 18. století. Nedaleko baziliky stojí **sloup se sochou sv. Norberta**, zakladatele řádu premonstrátů, který je v kostele pohřben. Socha tohoto světce zdobí také hlavní bránu areálu. Nejnavštěvovanější částí kláštera je **klášterní knihovna**, která byla založena ve 12. století. V průběhu staletí se stala několikrát obětí požárů, které ve středověku pravidelně ničily naše města. Dnešní knižní fond se proto začal vytvářet až v 17. století. V důsledku rušení klášterů císařem Josefem II. koncem 18. století byla strahovská knihovna obohacena knihami

ze zrušených českých a moravských klášterů, a proto se v ní dnes nachází i knihy starší. V letech 1671–1697 byl v knihovně zřízen **Teologický sál**, který byl vyzdoben freskami Siarda Noseckého vztahujícími se k teologické problematice. Jak napovídá název, uchovávají se zde především teologické knihy. **Filozofický sál** s freskami známého vídeňského malíře A. F. Maulbertsche (namaloval také fresky na zámku v Kroměříži), které znázorňují Dějiny lidstva, byl zřízen později, a to v letech 1782–1784. K nejcennějším knihám strahovské knihovny patří **Strahovský evangeliář** z 9. století spolu s asi 2 000 rukopisy a 1 500 prvotisky. Celkem je v knihovně asi 130 000 knih. K zajímavostem strahovského areálu patří také **Strahovská obrazárna** a **Památník národního písemnictví**, který je muzeem české literatury.

Jak se tunelovalo v 17. století?

Pokud si myslíte, že tunelování je způsob „podnikání“, který vznikl u nás v 90. letech 20. století, mýlíte se. K tunelování docházelo také v minulosti – jenom se v učebnicích dějepisu o ekonomických stránkách fungování středověké nebo renesanční společnosti píše poměrně málo. Informací o tom, co který král a šlechtic postavil, máme dost. Jak ale přišel k penězům, o tom se v průvodcích nepíše. Proto často vidíme naše dějiny pouze prizmatem nádherných zámků, zahrad, kostelů a obrazů.

A tak si myslíme, že tunelování, které jsme zažili v 90. letech, je něčím výjimečným. Není. Je jenom slabým odvarem toho, co se u nás dělo po porážce stavovského povstání v roce 1618–1620. Také tehdy docházelo k velkému přesunu majetků.

Na popravě v Praze skončilo a o majetky přišlo 27 českých šlechticů a měšťanů. Ti skončili nejhůře. Špatně skončila ale také celá řada šlechticů a bohatých měšťanů podporujících protihabsburskou rebelii. Zachránili si sice život, ale za cenu, že přišli o velkou část svého majetku. Pokladnice císaře Ferdinanda II. byla pořád prázdná, a tak se majetek šlechty a peníze získané za jeho prodej císaři hodily. Pořád jich ale bylo málo. Císař proto v roce 1622 zřídil tzv. mincovní konsorcium skládající se z bohatých představitelů šlechty, které mu půjčilo 6 milionů zlatých. Za odměnu obdrželo toto konsorcium právo na výkup veškerého stříbra a všech stříbrných mincí v zemi a právo ražení nových mincí. K členům konsorcia patřili Karel I.



Klášterní knihovna ukřívá vzácné exempláře

Lichtenštejnský, Albrecht z Valdštejna, Pavel Michna z Vacínova, nizozemský obchodník Hans de Witte a židovský bankéř Jakub Bassewi. Jména dalších deseti se nezachovala. Z těchto pěti je u nás nejnámější Albrecht z Valdštejna, který skupil část Malé Strany v Praze, kde nechal postavit palác, ve kterém dnes sídlí Senát Parlamentu ČR a jehož součástí je obrovská zahrada.

Podstata podnikání těchto „vykutálených“ podnikatelů, které spojovala katolická víra, byla celkem jednoduchá. Měli monopol na nákup stříbra a ražení stříbrných mincí. Útok vedli docela jednoduchým způsobem. Nakupovali staré stříbrné mince s vysokou ryzostí stříbra a razili nové mince s malým obsahem stříbra,

kterým se říkalo dlouhé mince. Za tyto bezcenné mince skupovali majetek protestantských šlechticů. A jelikož majetek také oceňovali, ocenili ho ve starých kvalitních mincích ražených před rokem 1622 a platili za něj v nových znehodnocených mincích. Zisky, kterých konsorcium dosahovalo, byly obrovské. Tak například Karel I. z Lichtenštejna v letech 1622–1623 rozšířil rodový majetek o pozemky o rozloze asi 600 km². Rozkrást všechnen majetek se konsorciu ale nepovedlo. České země v prosinci 1623 zkrachovaly a státní bankrot vedl k dalšímu znehodnocení již předtím znehodnocených tzv. „dlouhých mincí“, a to o 90 %. Vyšetřování, kdo je za vše odpovědný, skončilo bez určení viníka.